

Izhaja 10. in 25. dan
vsakega meseca ter
velja za celo leto
3 glid., za pol leta
1 glid. 60 kr
Na anonimne do-
pise se ne ozra-
hokopisi in an oco-
no poslano knjigo
se ne vrača o.

Popotnik.

Spisi in dopisi
naj se blagovoljno
posiljati (franki-
rani) vredništvu
(Reiserstrasse 8),
naročnine,
oznanila in rekla-
macije pa založni-
štvu: tiskarju J.
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 6.

V Mariboru, 25. marca 1883.

IV. tečaj.

O priliki šeststoletnice združenja Štajerske z Avstrijo.

Oj glasovi preveseli
Nam prešinjajo sreč,
Slavni dan po vsej deželi
Praznovan slovesno je.

Šest sto let že modro vodi
Habsburški nas blagi rod;
Srečni Avstrije narodi
Vsi ga slavijo povsod.
V časih viharnih, ko dnevi nadlog
Narode v revi so trli okrog,
Dobri, usmiljeni Oče
Sile je videl rastoče:
Rudolf habsburški, pravičen spoznan,
Ljudstvu zdaj bil je v vladarja izbran.

Modrih unukov njegovih oblast
Slavno je širila Avstrije čast,
Da je mogočna postala,
Ljudstev si zvestih nabrala;
Hiša Habsburška zdaj trdna stoji,
Rudolfa vedno še duh jo krepí.

Sree vneto nam v radosti.
Danes dviga se v nebo,
Blagoslova prosi, sreče
Za vso hišo Habsburško.

Bog obrani domovini
Milega cesarja rod,
Vsi v ljubezni preiskreni
Bomo zvesti mu povsod!

Savo Zorán.

Čutila in kako naj se gojijo.

Spisal Ivan Koprivnik.

(Dalje.)

II. Uho.

2. Kako uho deluje.

Vse, kar z ušesom dočuvamo ali spoznavamo, imenuje se zvok (Schall.) Stori se pa zvok, ako nastanejo v elastičnih telesih podolžna tresenja (stehende Schwingungen). Od tod, kjer je nastal, razprostira se in sicer zopet po telesih, ktera smejo biti trda, tekoča ali plinasta na vse strani in tako zadenejo določeni zvočni vali naše uho. Telo, (sredstvo), po katerem dohaja zvok našemu ušesu, je navadno zrak. Uhelj zvočne vale prestreza in zbira ter jih vodi v sluhovod, po katerem dospejo do bobniča in ga začno tresti.

Bobnič strese kladvice, kladvice nakovalce, nakovalce stremen, stremen se svojim stopalom pa opnico (mrenico) na jajastem okencu. (Ušesne koščice, ktere bobnič nekako obtežijo, zabranijo, da se ne trese potem, ko ga je zadel zvočni val, še sam nekoliko časa, kar bi delovanje notranjega ušesa motilo.) Opnica trči ob labirintno vodo ter jo zaziblje. (Ker je labirintna duplina vsa polna lab vode, voda pa je nestisljiva, ne mogla bi se tekočina zazibati, ako ne bilo elastične mrenice na okroglem okencu, ktera se pri vsakem vdarcu raztegne in vzboči v bob. duplino.) Storjeni val v tej vodi se razcepi v 2 posamezna vala; eden gre skoz jajasto vrečico v obloke, drugi pa krene skoz okroglo vrečico v polža. Polžev val strese slušne dlačice v okrogli vrečici in Conti-jev organ, a obločni val slušne dlake v jajasti vrečici in v skulicah. Kakor sem že omenil, nam baje vzbujajo slušne dlačice v okrogli in jajasti vrečici pa v skulicah (popisal sem je zgoraj) samo truščice (Geräusche), glasov po visokosti z njimi ne moremo razločevati, to smo vstanu le s Conti-jevim organom, v katerem so palčice ali vlakni v nadanji opnici se svojimi Conti-jevimi obločki in dlačicami vbrani, kakor strune na harfi ali glasoviru. Kakor zvočni vali (glasovi) tako različni so tudi valčki v labirintni vodi. Zvočni vali, kateri naredije n. pr. glas e so drugačni (krepkeji ali slabeji) kakor oni, koji storé glas d ali fis. Isto tako je tudi pri valčkih v labirintni vodi. Določeni valčki v labirintni vodi stresejo le določene dele Contijevega organa (slušne dlačice v vrečicah in skulicah trese vsak val, bodi slab ali močen, vse (namreč iste, kateri so za dotični valček vbrani. Tako strese valček e samo isti del, (na eden glas pride namreč več Conti-jevih obločkov, ne samo eden) ki je vbran na e, valček b samo istega, ki je vbran na b itd.

Ker ne razločujemo v godbi več nego 7 osmink in ker je v ušesu okoli 3000 Contijevih obločkov, pride na vsaki pologlas okoli 32 Contijevih obločkov; pri vsakem enojnem glasu se toraj strese okoli 32 takih obločkov. Pri ses'avljenih glasih ali zvenkih (Klänge) se jih zaziblje tolikokrat po 32, kolikor je enojnih glasov v zvenku.

Miki, storjeni na slušnih dlačicah v Contijevem organu in v vrečicah ter obločnih skulicah, razprostirajo se po ušesnem živeu do možganov in vzbude tukaj pomislek glasu; kako se to zgodi, se ve da ne vemo. Sluh naš je tako tanek, da zamoremo razločevati v sekundi 9 glasov, ako nima val, dospevši do ušesa, manj nego 14 tisoč in ne več nego 70 tisoč tresov v eni sekundi.

Zvok je jako različen. Značijo nam ga izrazi kakor: šumeti, škripati, grmeti, bučati, doneti, brneti, pokati, rožljati, evrciti, cviliti, renčati, tuliti, bevkatati, meketati, peti, kričati, stokati itd.

Sluh je v prvi vrsti jezikov čut, t. j. čut, po katerem se naučimo jezika. Kdor se je gluha narodil ali je zgubil sluh v nježni mladosti (v prvih 2—3 letih), ne govori nobenega jezika. Gluhomuteci imajo navadno vseskozi zdrava govorila (Sprechwerkzeuge), a govoriti se niso mogli naučiti, ker niso slišali, kako drugi govoré.

Zato se tudi zamorejo privaditi z redkimi izjemi s pomočjo posebnih navodov učiteljevih gluhomutev (navodi so metoda za pouk gluhomutev) da izgovarjajo glasove, zloge in besede, to se pravi, oni se nauče jezika.

Po sluhu dohajajo človeški duši mili glasovi, kateri jako vplivajo na razvoj blagocutja, zato se po vsej pravici priporoča muzika, zlasti petje kot izvrstno vzgojevalno sredstvo. Kako globoko nam sega v srce navdušena beseda, lepo petje, melodično vbrana godba, to dobro vemo.

„Napni vse pevske žile, veselja, žalosti,
Danes trdo srce kralja, velja omečiti“

pravi pesnik, in še drugi:

„In pela je tako lepo,
Tako lepo, tako sladko,
Da se od glasov presladkih
Je precej zamaknil menih“

in Slomšek piše: „Pravijo, da si je (Kurent) na gosli zagodil, pa tako zakrožiti znal, da je plesati moral, kdor ga je slišal. Tudi zlodej, ki ga je motit prišel, je začel tako po trnju skakati, da se je ves razplazil.“

3. Kako naj se goji uho.

O goji notranjega ušesa se ne more ničesa povedati, do tega še zdravnik ne more. Gojiti in varovati se zamore prav za prav le unanje in srednje uho.

Ušesne žlezice neprestano izločujejo ušesno maslo.

Sprva je maslo tekoče; sčasom pa izpuhti iz njega voda in maslo se spremeni v neko rumeno testo, katero se, pomešano s prahom, v sluhovodu nabira. Če bi ušesa ne trebili, nakupičilo bi se tako, da bi popolnoma zamašilo sluhovod, kar bi delovanje ušesa oviralo in še pouzročilo brnenje in zvonjenje po ušesu. Trebiti si pa ušesa nikakor ne smemo s kakim ostrim orodjem, ker bi si z njim lahko bobnič prebodli. Ako se je maslo že preveč posušilo, ga moramo omečiti z mlačno vodo, potem pa rahlo izbrisati iz ušesa.

Sluh si jako slabimo, ako predolgo kaj tanjko poslušamo ter uho napenjamo, n. pr., ako prestrezamo besede pretihga govora, besede pri petju itd.

Ušesu škoduje premrzeli zrak, zato je dobro, da si zamašimo ušesa z bombažem (Watta), ako preoster veter brije ali pa, da si zavežemo robe okoli ušes, kakor storé to radi kmetje.

Če smo blizu zvonov ali tam, kjer močno poka in se treska, n. pr. blizu možnarjev ali topov, ki se zažigajo, moramo ziniti, da ne treši zvok na bobnič samo od ene strani, ampak od obeh, od unanje po sluhovodu in notranje po ušesni troblji. Ako bi lopnil samo od unanje strani na bobnič, bi ga lahko prodrli. Zakaj, bomo lahko spredvideli na tem le primerljaju: Mislimo si vrata med dvema sosednima sobama iz tanke kože, kakor je bobnič. Ako se nasloniš na taka vrata, koj je proderoš. Če se pa naslonita na nje dva, v vsaki sobi eden, vtegneta tišati na vrata, kolikor moreta, samo da morata biti enako močna, ne prodereta jih. Tako je pri bobniču. Pri odprtih ustih trešči zvočni val na bobnič od unanje in notranje strani enako krepko in bobnič se ne napne preveč niti na znotraj, niti na zven.

Paziti je nadalje treba, da se nam glava prekrepeko ne strese, posebno v sencih (zaušnice), ker se namreč tedaj lahko odlomi stremen od mrenice v jajstem okencu ali pa se pretrga mrenica na okroglem okencu vsled prejakih valov v labirintni vodi in tekočina izteče v bobničevo duplino, kar pouzroči, da za vselaj popolnoma oglušimo.

Otroci v nježni mladosti lahko oglušé, (mrenici na labirintnih oknicah se pretrgate), ako se močno stresejo tla, kjer stoji zibel, ako se vozijo v vozkih, ki niso dobro na peresih (otroke voziti v otročjih vozkih sploh ni varno), ako dete pade, ako se blizu njega ropoče, tolče in nabija, kakor to v mlinih, kovačnicah, pri sodarjih in

drugih takih rokodelcih. Otroci tudi oglušče pri mnogih boleznih, kakor skrlatu (Secharlah), kozah (osepnicah), diphteritidi itd. Gluhi se radi porode, ako imajo stariši škrofole, ako se je mati, ki je nosila dete pod srcem, vstrašila, ako mora trpeti pomanjkanje, ako stanuje v mokri, nezdravi sobi itd. Mokrota sploh neugodno vpljiva na uho. Pri takih ljudeh, kateri stanujejo blizo vode ali kakega močvirja, nahaja se več glušcev nego pri takih, ki stanujejo tam, kjer je zrak bolj suh.

Posebno čudno je to, da so otroci radi gluhi, ako so si stariši v sorodu. Statistika, ki o tem govori, je v tej zadevi merodajalna, zato hočem tukaj nekaj dotičnih dat navesti:

Pri predzadnjem ljudskem števanju v Berolinu našli so med 10.000 katoličanih, pri kterih cerkveni zakon strogo pripoveduje ženitev med sorodniki, 3 glušče; pri protestantih, kateri se na ta zakon ne ozirajo, med 10.000 protestantskih prebivalcev 6 glušcev; pri židovih, ki se navadno le med seboj ženijo, se ve da prav pogosto tudi sorodniki, našli so med 10.000 židovskih ljudi 27 glušcev. Tedaj je razmera pri katoličanih, protestantih in židovih med polnočutnimi in glušci 10.000 proti 3, 6, 27.

V Francoski, kjer, kakor je znano, le malo gledajo na to, da bi se sorodniki med seboj ne jemali, našli so v mestu Lionu med 1000 otrok 25 glušcev, v Parizu med 1000 otrok 27 glušcev in v mestu Bordeaux med 1000 otrok ne manje ko 30 glušcev.

V okraju (distriku) Jova v Ameriki našli so med 10.000 belokožih naselnikov 8 glušcev, a med 10.000 rudečeokožih domačinov, kateri se brez ozira na sorodnost med seboj ženijo, 212 glušcev.

Tako govore tedaj o tej stvari števila.

(Dalje sledi.)

Smreka.

(Učni poskus k II. berilu str. 86.)

Učni pripomočki: Več smrekovih vejic, veja z češarko, košček lesa s škorjo, smola, smolnjak (Wagenschmier), trpentin, trpentinovo olje, peglja (Geigenharz.)

I. Prirodopisni pouk.

Ktero drevo je leta dni zeleno? Smreka; katero še? Vidite! ljubi Bog je tudi nekterim drevesom svojo obleko čez zimo pustil; češ, da jih ne bode zeblo; a teh dreves je le malo število. Hočemo se danes nekoliko več o smreki učiti! Pozor!

I. Kaj je smreka? Drevo. Kje raste smreka? V gozdu. Kako se imenuje zato? (Gozdno drevo). Smrečji gozd nekteri imenujejo tudi „črni gozd“. Kaj je črni gozd? Kteri ve za črni gozd? Čegav je? Kaj dobivajo iz črnega gozda? Les, smrečje. Kaj se še dobi od smreke? Škorja, smola itd. Kako drevo je toraj smreka? (Jako koristno). Kak visoka vzraste smreka? 38 metrov. Stara smreka je pri nas najvišje drevo. — Ponovi to M!

Hočem vam to kratko na tablo napisati. — Smreka je jako koristno, pri nas najvišje gozdno drevo! Beri to N!

II. Imenujte mi drevesne dele? Drevesni deli so: Korenine, deblo, veje in vejice, listje, cvetje, seme ali sad. Poglejmo si, če ima tudi smreka vse te dele. Ktere ima? kterih nima? — (cveta) Ne! Tudi cvetje in seme ima, le poglejte te le storže, bingeljee ali češarke. V teh češarkah bil je v spomladi cvet, a zdaj imajo storžina tistem mestu trdo seme. Povej, kar sem vam povedal o tem Š!

Tudi to hočem kratko na tablo napisati. — Smreka ima korenine, deblo veje, vejice, iglaste liste in češarke ali storže, v katerih je seme.

III. Zdaj pa si ogledimo, kakšen je vsak teh delov? a) Kakšne so korenine ako jih sečemo? Kteri je že videl smrekove korenine? Kje? Je zamoremo videti? Da, zakaj? Ker so deloma nad zemljo zateglje. So li mehke? Ne, lesnate so. Kako tedaj rastejo korenine v zemlji? Ne globoko. Včasih se v skalovje vbadajo. Ktere korenine pa segajo globoko v zemljo? (Hrastove, hruškove). Povejte, kar sem vam o koreninah povedal, S!

a) Bodem to napisal na tablo. — Smrekove korenine so lesnate, zateglje in ne segajo globoko pod zemljo.

b) Kakšno je deblo? Ravno, vitko, valjasto, visoko. Nekatere smreke so do 38 metrov visoke in poprek 6—15 dm. debele. (Kaži na traku to debelost!) Kakošna je skorja ali lub po barvi? Začetkoma rudečkasta, pozneje pepelnata, siva, spokana ali hrapava. Kaj se zgodi, če spomladi lub oškoduješ? Smola priteče. Sprva je tekoča, ima beli trpentin v sebi, iz katerega delajo trpentinovo olje (kaži!) a na zraku se zgosti. Zakaj ni dobro mladim smrekam jemati smole? Ker se vsled tega rade posuše. — Kedar je smreka blizo 50 let stara, se ji po nekaterih krajih spomladi lub po deblu prereže, da smola priteče, kar pa ni drevesu v prid. Glejte ta les! Kakšen je bo barvi? Bel in ima rumeno rujave obročke. Vidite ti obročki, ktere imenujemo letnice, nam povejo starost smrekovo. Vsako leto priraste iz soka, ki je pod lubjem, ena letnica. Štej koliko je to deblo staro? Ta veja! To deblo? Ponovi, kar smo slišali o deblu Ž!

Bom napisal. (Se napiše.) Deblo je valjasto, jako visoko, ravno, 6—15 dm. debelo in ima beli les z letnicami, po katerih starost drevesa spoznamo. Lub (skorja) je siv in razpokan (hrapav) izpod njega priteče smola in trpentin.

c) Kje so veje večje? Kje manjše? Kje jih pa ni? Zakaj jih ni pri tleh? Ker se posuše in odpadejo, ali pa se odsekajo in lub se zaraste. S tem si drevje tudi gnoji. Kako stojé veje? Skoraj v pravem kotu v okrogu (kolobaru ali vretencu) okoli debla. Kako vejice? Vsako leto se vejica podaljša za 2—3 dm., novi dorastek se loči po rumeno zeleni barvi od starih temno zelenih iglic. Te mladike so tudi mehke, ker še niso popolnoma lesnate. Po številu kolobarjev ali vretenc na deblu se lahko površno starost smreke spozna, samo 3—5 kolobarjev si še od tleh moramo misliti. Kaj delajo kmetje z vejami? Klestijo je za steljo. Kdaj pa ne smemo vej sekati? Spomladi, ko je smreka v soku. Sme se le vsako deseto leto v jeseni do polovice oklestiti. Kdaj pa les sekamo? Po zimi. Kedar drevo spi, t. j. mesca listopada in grudna moramo drevo za stavbo sekati, da bo les trpežen. — Povej to o vejah P!

Bom napisal. — Veje rastejo od debla navpik in so proti vrhu vedno krajše. mladike pa mehkejše. Smrečje klestiti mladim smrekam je škodljivo, a večjim pa le vsako deseto leto dobro, in sicer kdar nima drevo soka v sebi.

č) Glejte to vejico! Komu so listi podobni? igli, šilu. Kakšni so toraj listi? Iglasti, šilasti. Ktero drevje še ima šilasto listje? Jelka (hoja), bor, mecesen, brinje, tudi imenujemo šilovje ali ker bodejo bodičje, nekteri pa jelovo drevje, jelovino, jelkino. (Od vsakega drevesa se pokaže veja). Kakšne barve so iglici? zelene. Koliko časa! Veš zakaj? Ker vedno sproti nove iglice dorastejo in potem še le stare rujave odpadejo. Smrekove iglice trpijo več let. Kake pa so? Dolge, štirozobe, ozke in temnozeleno. Kake borove? modrozeleno. Jelkine? Spodaj z dvema belkastima progama. Razun mecesna šilovju po zimi iglice ne odpadejo! Kako imenujete drevesa, katerim v jeseni listje odpade? Listovci. Imenujte je! Ponovimo vse o iglah B.!

Bomo zopet napisali. — Listi so iglasti ali šilasti, ozki temno zeleni in večletni. Smreka, bor, jelka ali hoja, mecesen se imenuje tudi šilovje, bodičje ali jelovo drevje.

d) Meseca maja ste že gotovo videli smreko cvesti. Rumen prah, lepo dišeč odpade, ako vejo le malo potreseš. Kaj je ta prah? Cvetni prah. Kdo še ve, ktere dele ima cvet? Čašo, cvetne listke, prašnike, pestič. To je bila rastlina s popolnim cvetom. Smreka ima pa nepopolen cvet, in sicer dvojen. Cveti smrekovi nimajo ne čaše, ampak le prašnike in semenske popke pa še ti so vsaksebi. Prašniki so v lepo rudečih mačicah, ki se kmalu posuše ter odpadejo. Semenski popki pa se nahajajo v češaricah na debelih luskinah, ki se jeseni vlesene. Kaj se razvije iz semenskih pópkov? Plod ali seme. Kje je seme v dozoreli češarici? Za lesnatimi luskinami. — Smrekovo seme je črnkasto, ima tenke perutnice, toraj ga veter lahko daleč odnese in na skalovje vseje. Kako je seme? Kaži! To seme pa deloma po zimi iz češarice odpade in češarice visijo navadno na pol prazne še do druge jeseni. Tiči in veverice poiščejo iz češarice ostala zrnca. Ali ima vsaka smreka češarice? Ne, navadno le okoli 50 let stare smreke rodijo seme. Kdaj moramo smrekovo seme (češarice) nabirati? V jeseni. Take češarice treba je potem osmukati in po 2—3 zrnca v eno luknico v gozdu vsejati. Skusite doma! Tudi v šolskem vrtu bomo po šoli te le vsejali.

Ponovimo, kaj veš o cvetu. Bom to napisal. Cveti so nepopolni, ker jim čaša in cvetlični listki manjkajo, tudi so dvojni, eni imajo le prašnike, drugile semenska zrnca. Iz storžkov se semenskimi zrnci dorastejo češarke, iz katerih lusk tenko, črno seme po zimi večinoma izpada ter zopet smrečje zaplodi, a češarke še obvisijo do jeseni in še bolj olesene ter slednjič odpadejo.

IV. Kje raste najrajši smreka? Po gorah, planjavah do 3000 metrov. Raste naglo, a ne čez 200 let. Kdo pokončuje smreke? Sneg, veter, drvarji. Tudi smrekov lubadar (Glej III. berilo pasar, kukec) neki mali hrošč (keber) se uvrta v lub, leže jajca, iz katerih ličinke uvrtajo v deblo žlebe. Tako drevo se pri vrhu suši, ker sok zastaja; treba ga je hitro posekati in zažgati. Tudi smrekov prelec in gosenica jako škodujeta smrekam. Prepovedano je, smolo zažigati na smrekah? Zakaj? Kteri ptiči gnezdiijo na smrekah? Ktere rastline rade rastejo v črnih gozdih? Mahovje, borovnice, praprot, brusnice, gobe itd. Ponovi to R!

Hočem napisati? (Piše se). — Smreka raste pri nas najrajši po planinskih gozdih in včaka malokdaj več nego 200 let, ker jo sekira, veter, sneg ali jako škodljivi smrekovi lubadar (kukec) in smrekov prelec prej pokončajo. Po smrekah gnezdiijo rade vrane, srake, jastrebi itd.; v črnih gozdih raste tudi mahovje, vresje, borovnice, brusnice (Preiselbeere) in razne gobe. Malopridneži zažigajo smolo na smrekah in s tem škodujejo drevesu, gozdu in gospodarju.

V. Kakšen les nam daja smreka? Mehak. Čemu ga rabimo? Za stebre, jadra, cevi, deske, late, kurjavo, hišno orodje, strgarsko blago, sode, škatjice žvepljenke, gosli itd. Lubje se kot čreslo (Gerberlohe) strojarjem, usnjarjem prodavlje. Od katerih dreves še dobimo črešlo? Od hrasta, céra, jelke, jelše. — Kaj se cedi iz drevesa, ako lub raniš? Smola; kakšna je smola sprva? Tekoča, na zraku se še le zgosti in postane rujavkasta. Ste že videli belo smolo? Bela smola je na zraku posušen trpentin. Ako smolo v zadelanem kotlu z vodo kuhamo (destiliramo) dobimo trpentinovo olje, v kotlu na dnu pa ostane rumena „kolofonija“ ali peglja, ktero rabijo goslarji. Iz smole se žgé tudi smolnjak (šmir) ali kolomaz. Kakšen je smolnjak? Črn, masten. Čemu ga oče rabijo? Kdo ga dela? Pohorci — Gorjanci. Iz smrekovega lesa se še tudi dela lesni kis in lesna volna za papir. —

V smrečji les (gozd) hoditi, posebno v spomladi je prsobolnim jako koristno. Zakaj? Mehke iglice so polne močno dišečega trpentinovega olja, ki je zdravilo. Kmetica si mnogokrat natrga smrekovih mladik za krepčavno kopelj bolnemu otroku, slabemu starčeku. Kdaj rabimo male smrečice? Smrečice z pozlačenimi orehi, jabolkami delajo otrokom o Božiču in maji (mlaji) o Telovem, žegnanju mnogo veselja. Ponovi to K!

Bom tudi napisal. Smreka je koristno drevo, ker nam daje les za stebre, cevi, deske, kurjavo; lesni kis in lesno volno; pohišno, strgarsko in razno orodje. Lubje kupujejo strojarji kot čreslo. Iz lubja se cedi smola, ki nam daje trpentin, trpentinovo olje, pegljo ali kolofonijo in smolnjak ali kolomaz. V spomladi v smrečje lese hoditi je prsebolnim jako zdravo.

Vse se ponovi. Ko se je obravnava končala in ko se je večkrat ponovilo in dobro utrdilo, naj se rastlina po teh le vprašanjih, ktera se na tablo popiše, popiše.

Smreka.

1. Kaj je smreka?

2. Ktere dele ima?

a) Kakšne so smrečje korenine? — b) Kakšno je deblo? — c) Kako rastejo veje? — č) Kakšni so listi? d) Kaj vemo o cvetu?

3. Kje raste smreka in kaj jo pokončuje?

4. Kako nam smreka koristi?

Otroci pripovedujejo in zapišejo prilično to, kar je tu z razprtimi črkami tiskanega.

VI. Večrazrednicam v višji stopnji v porabo.

Trpentinovo olje je etersko ali hlapno olje, ki se nahaja v vseh delih naših smolnatih dreves. Ima oster duh in pekoč okus.

To olje raztopi smolo ter naredi suhotne pakoste (Firnisse.) Meša se tudi z barvami, laneno oljnato pakost.

Lahko se vžge in gori z jako sajavim plamenom. Kakor voda čisto trpentinovo olje imenujemo „kamfin“, ki se rabi v svečavo in zdravilo.

Druga eterska olja so: citronovo olje iz citronovih olupkov; olje pomerančnega cveta, nageljnovno olje, cimetovo olje, lavendeljevo ali sivkino olje, grenko mandeljnovno olje, rožno olje. — (To se izprašuje in utrdi).

Opomba: Pričujoča slika je namenjena 4.—8. šolskemu letu. Vem, da se mi bo reklo, da je preobširna za tvojo šolo. A temu si lehko odpomoreš. Izpusti samo kar se ti odveč zdi in slika bo morda tudi za Tvojo šolo. Noben, še tako popolno sestavljen učni poskus pa ni za „vsakega“, kajti „kolikor glav, toliko misli“, zato tudi „Eines schiekt sich nicht für alle, sehe jeder, wie er's treibe.“

Dragoslav.

Bakrenasti kresič.

(*Carabus cancellatus*.)

Spisal J. Kryl.

(Hrošč je nataknen na igli, ktera naj tiči v plutovem okrožku).

Uč. (pokaže učencem hrošča.) — Tukaj imam hrošča (kebra), vlovil sem ga pri priliki tam poleg steze na travniku za našim mlinom, ter sem ga dal v špirit ali vinski cvet, potem sem ga nataknil na iglo, kakor tukaj vidite; pravimo mu „bakrenasti kresič“.

Ali si že videl ti takšnega hrošča? — Ne. — Ali si ga videl ti, Jv.? Da, videl sem že več takšnih hroščev. — Kje si ga videl? — Na našem vrtu. — Ali si ga tudi vlovil? — Nisem ga mogel vloviti. — Zakaj? — Ker je jako hitro bežal, in potem se meni je skrila v travo. — Prav si rekel, ta hrošč teče jako hitro; on je brzen, za to mu pravimo „brzee“. Imamo pa še več takšnih „brzeev“ pri nas.

Kteri izmed vas je že videl tega hrošča? Jaz, jaz... A, B, C,... — Kteri ga še niste videli? — Jaz, jaz... M, P, S,... — Pristopite toraj vi, ki ga še niste videli, sem bliže, da si ga dobro pogledate! — Vi drugi pa, ki ste ga že videli, postavite se za totimi, tako lepo v okrog!*)

Ti Fr. na, primi ga v roko! Kakšne barve pa je ta hrošč od zgoraj in od spodaj? — Od zgoraj je bakrenast, od spodaj pa črn. Zdaj ga poglej proti luči, kakšen je? — On se blišči, kakor novi krajevar in je malo zelenkast.

Koliko delov vidiš na tem hrošču A.? — Jaz vidim tri dele. — Ktere? Tu je glava, tu oprsje in tukaj je zadek ali trebuh. — Kaj pa še vidiš tu na robu? — Rob na oprsju in trebuhu je oster in nekoliko navzgor pripognjen.

Kakšna pa je njegova glava gledé velikosti, ti Bl.? — Mala. — In oprsje? — Od spredaj in od zadaj je ravno po straneh pa zaoščljeno. — Kakšen je zadek po podobi? — Od spredaj je raven, po straneh in od zadaj oblast.

Zdaj nam povej, kaj vidiš na glavi L! — Na glavi vidim tukaj dva dolga roglja. — Kako jima rečemo? — Tipalnici. — Kakšne pa ste? — Tipalnici ste tenki, kakor dve nitki. — Ali ste povsodi enako tenki? Ne, — pri glavi ste debelejši, proti koncema pa tenjši? —

Zdaj dobro poglej, ali ste tipalnici celi D.? — Ne oni ste členasti. — Soštej ove člene M... pet, šest, sedem, osem (pod tipalnice se porine listek belega papirja) edenajst. — Da, edenajst členov imajo tipalnice našega „brzea“. —

Kaj pa vidiš še več tu na glavi L? — Tu so oči? — Kakšne so? — Oči so svitlo-rumene in izbočene. — Kaj pa je tu od spredaj? — To so usta. — Kaj zapaziš pri ustih? Močne kleščice pa nekaj nitek. Prav si jo zadel. To so grizala. Zakaj pa so mu grizala? — Z njimi prijemlje in odgrizuje hrano. Kleščam pravimo čeljusti (gornji) nitkam pa pipala. —

Zakaj pa ima hrošč pipalke, P.? — On ž njima potiplje svojo hrano — Ali ima ta hrošč tudi nos? Ne, nosa nima. — Glejte, te pipalke mu služijo tudi kakor nos; ž njimi zamore hrošč tudi vohati. — Pogledjte zdaj njegov zadek! Kaj vidiš od zgoraj Č.? — Na pokrovkah vidim podolge proge. — Kaj imenujemo pokrovke? — Pokrovke pri hrošču imenujemo dve zgornji rožnasti krili. — Kaj vidiš tu med temi progami? — Tu so male grbice, ktere stojé v vrsti. —

Ali ima ta hrošč še druge krili, Sm...? — Da, pod pokrovkama ima še dve krili. — Kakšni pa ste? — Ti ste mehki, kožasti in prezorni. — Ali zamore ta hrošč letati? — Ne. — Zakaj? — Zato, ker ima premala krila. — Da, zato pa zna urno teči.

Pogledjte zdaj tega hrošča od spodaj. — Kaj tam vidiš K.? — Tu vidim tri pare nog. — Kakšne so te noge? — One so tenke in dolge. — Koliko delov vidiš na vsaki nogi? — Tri. — Kako jim pravimo? — Tuti zgornji del je stegno, srednji golen in od spoder je stopalo. — Kakšno pa je stopalo? — Stopalo je členasto. — Koliko členov ima? — Ima pet členov. — Kaj pa vidiš na zadnjem členu? — Stopalo ima na zadnjem členu dva krepplja. — Zakaj sta una krepplja? — Hrošč se ž njima poprijema, kdar pleza. — Ponovi vse, kar smo slišali o kebru Ž.! — Iv... je nam rekel, da je videl že več takšnih hroščev na vrtu, da pa ni nobenega vlovil. — Ali si se ga menda bal? — Da. — Zakaj? — Ker pravijo, da je strupen. — Je-li res ta hrošč strupen? — Ne. — Kaj pa stori, ako ga vlovimo? — Štrkne iz sebe neki jedek sok. — Ali je ta sok strupen? — Ne. — Zato ga morete brez nevarnosti prejeti v roko, samo pazite, da ne bi vam prišel ta sok v oči. — Zakaj? Ker tam največ peče.

*) Še boljši bi bilo, če bi imela vsaka klop enega ali dva, da bi zamogli učenci žival v klopi opazovati. Ako bi se keber pokazal en teden pred obravnavo učencem in če bi se jim naročilo, naj ga poiščejo in prinese živega učiteju, kteri ga potem zaduši v spiritu ali v vreli vodi (učenci tega naj ne storé sami) ter ga shrani do obravnave, bi bilo znabiti mogoč, jih toliko nabrati, da bi se dal v vsako klop eden.

Kdo izmed vas je ga imel že živega v roki? — Jaz, jaz... — Ali si ovohal pri tej priliki svojo roko? — Da, pa neprijetno je vonjala.

Zdaj nam povej, s čim se hrani ta hrošč P.? — On lovi črve, polže, gosenice in druge škodljive žuželke. — Kakšen hrošč je to toraj? — On je roparski hrošč. — Kaj storijo navadno ljudje, ako ga vidijo bežati po stezi? — Navadno ga ubijejo ali stopijo na njega z nogo. — Je-li to prav? — Ne. — Zakaj? — Ker ta hrošč nam je jako koristen. — S čim nam koristi? — On nam koristi s tem, da pokončuje na vrtilih, njivah in travnikih škodljiv mrčes. — Kako pa ravnajo pametni vrtnarji s tim hroščem? — Oni ga vlovijo na polju in prineso ga potem domu na vrt. — Zakaj to? — Da bi jim tam pokončeval škodljiv mrčes, ogree, polže, črve. — Ponovi to o hrani B!

Zdaj nam povej ti An, kako pravimo totemu hrošču? — Bakrenasti krešič? — Zakaj bakrenasti? — Ker ima od zgoraj bakreno barvo in se blišči kakor baker. — Po. je prvlje omenil nekaj od ogrea, kaj pa je to? — To je tisti črv ali ličinka, iz koje postane rjav hrošč. — Tudi bakrenasti krešič ima svojo ličinko. Iz česa postane ličinka? — Ličinka izleze iz jajca, ktero je hrošč znesel. — Kako pa postane iz ličinke hrošč? — Ličinka se zabubi in iz bube izleze hrošč.

Glejte tu imam sliko od ličinke bakrenastega krešiča! — (Uč. pokaže dobro sliko, ako nima ličinke pri roki.)

Poglej na njo ti Tom. — Kakšna je? — Ona je belorumenkasta, ter ima tri pare nog. — S čim pa se razlikuje od navadnega ogrea? — Ona je menjša in bolj ploščasta, kakor navadni ogree. — Dobro. — Zdaj pa še kebra enkrat na tanko poglejte, da ga vsaki dobro pozna: in kebar ga boste videli teši prek ceste, ne ubijajte ga: zakaj slišali ste od česa živi in s čim nam koristi. Tudi njegova ličinka napada razne škodljive črve, ter tudi jako urno teče.

Popiši sedaj hrošča L! Povej, kaj smo slišali o njegovem življenju Š!

Povej sedaj vse, kar sem vam povedal o bakrenastem krešiču M!

Da ne bi mislili, da bakrenasti krešič nima nobenih sorodnikov, hočem vam nekatere izmed taistih pokazati, ki ravno tako živijo, kakor on, namreč, prav po roparskem —

(Pri roki naj ima uč. vijoličastega krešiča (*carabus violaceus*), zlatega krešiča (*car. auratus*) in črnega usnjaka (*car. coriaceus*) ali nekatere druge brzce, da bi jih med seboj primerjal). —

Tukaj vidite drugega hrošča; na ti Jož, primi ga pa poglej kakšne barve je? Toti hrošč je črn. — Ali je ravno tako velik, kakor ovi bakrenasti? — Ne, on je večji od unega. — Pa je tudi močnejši, nego ovi. — Poglej njegove pokrovke, kaj vidiš tukaj na robu? — Tu vidim vijoličasto progno, (trak) s ktero je zadek obrobjen. — Poglej zdaj njegove tipalnice, noge, glavo, pipalke, usta, kakšne so? — One so črne in po podobi so enake onim bakrenastega krešiča. — Koliko pipalk vidiš pri ustih? — Tu vidim štiri dosti velike pipalke. — Ta hrošč je sorodnik bakrenastega krešiča, živi ravno tako, kakor oni po njivah ter se hrani s črvi, ogreei, gosenicami itd. Pravimo mu „vijoličasti krešič“. —

Zdaj glejte, tu imam še enega hrošča, kteri je sicer menjši, kakor ona dva poprejšnja, zato pa je jako lep. — Kakšne barve je ti Mat.? — On je od zgoraj zlatozelen ter se jako blišči. — In od spodaj? — Od spodaj je bliščeče črn. — Kakšen pa je rob na pokrovkah? — Tu ima svitlorumeni rob. — Kakšne so noge? — Noge so tenke in svitlorjave. — In tipalnici? — Tudi toti ste svitlorjavi. — Glejte ta hrošček je tudi ud rodbine brzcev, živi ravno tako, kakor ona dva njegova sobrata.

On je sicer menjši od obeh, zato pa tem hujši ropar, ki zamore urneje teči ko oba poprejšnja. Ker je tako lepo zelen in se blišči, pravimo mu „zlati krešič“.

Tukaj pa vam pokažem še enega brzca. Kakšne barve je: ti Po.? — Toti hrošč je črn. — Ali si ga že videl? — Da že večkrat na polju. — Kako velik je? On je še menjši, kakor zlati krešič. — Kakšen je od zgoraj in od spodaj? — Od zgoraj

je medlo črn, od spodaj pa se bolj blišči, nego od zgoraj. Primerjaj ga zdaj z zlatim krešičem, kakšni ima tipalnici, noge? — Tipalnici in noge so tenke, kakor one zlatega krešiča, so pa črne barve. — Kakšno je oprsje? To je ravno takšno, kakor ščit, samo da je nekoliko večje, ko ovega. — Kaj iz tega sklepaš? — Da totič hrošč živi ravno tako, kakor oni, on je tudi ropar. — Prav si rekel; on spada tudi k tej rodbini, in pravimo mu „usnjak“.

Razun teh štirih brcev živi jih še več po naših poljih, travnikih, njivah, šumah (gozdih) in vrtih; nekteri izmed njih so jako mali, navadno so od zgoraj bliščeči zlatozeleni ter imajo to navado, da jako hitro tečejo prek ceste, ter se skrijejo v travo. Vsi so jako neusmiljeni roparji, ki pa nam koristijo s tem, da pokončujejo škodljivi mrčes. — Kaj iz tega toraj sledi ti An.? — Iz tega sledi, da jih ne smemo pokončevati.

Dobro si je zdaj še enkrat pogledite ter si zapomnite, kakšni in zakaj so, (Učitelj mora vsakemu učencu po vrsti dati hrošča v roko, da si ga vsaki sam dobro pogleda. Potem, ako je še zadošči časa, sledijo pismene vaje.)

Popiši vijoličastega krešiča Ž.! Ti zlatega krešiča R.! Ti pa usnjaka.! Kake barve so ti 4 hrošči? Kako je njih telo? Gibko ter nekoliko ploščasto. Kake tipalnice imajo? Kaka grizala? Kake noge? Kaj smo rekli o krilih? (Da so kratka). Kje žive ti kebrji? S čim se hrānijo? Kaki so toraj? (koristni). Zato jih ne smemo ubijati. Povej skupne lastnosti. Odgovorite na tale vprašanja.

Naloga I.

1. Kakšne barve je bakrenasti krešič, od zgoraj, od spodaj?
2. Kakšne ima pokrovke in kaj ima na njih?
3. Kakšno je oprsje, glava, zadek?
4. Kaj vidite na glavi?
5. Kakšne so tipalnice, grizala, oči?
6. Kakšne ima noge?
7. Kje živi ta hrošč in kaj lovi?
8. Kakšen je toraj?
9. Kako naj ž njim ravnamo?

(Ta sama vprašanja se morejo staviti pri drugih brceih, ktere je učitelj učencem razlagal.)

Naloga II.

1. V čem so si vsi štiri hrošči enaki?
 2. V čem se med seboj razlikujejo.
- (Ta vprašanja naj izdelajo odrastlejši učenci!)

Narodno blago.

III.

Steklena gora.*)

Zapisal J. St.

Blizo konca svetá je stala steklena gora.

Tam je stanovala mati s tremi hčeramí, ktere so bile že odrašene in zrele za ženitev. —

Za te zve nek mladenič, ter pride mlajše hčeri snubit. Mati mu odgovori, da mu jo da, ako ga hoče in ako bo tri dela opravil, ktera mu bo ona (mati) naložila.

*) Narodna pravljica iz ptujskega okraja.

Ko je mladenič rekel, da je pripravljen, ako mu bo le mogoče, mu prinese mati jedi in pijače, da se okreпча, ker prvo delo bo moral kar drugi dan izgotoviti.

Drugi dan mu prinese stekleno sekiro, ter mu ukaže z njo stekleno lipo, ktera je pa bila veliko močnejša, ko sekira, podreti.

Mladenič je bil silno žalosten, ko je sekiro pogledal, ker vedel je, da ne bo z njo nič opravil. Ali kar ni sam mogel, pomagala mu je mlajša hči, ktera je znala čarati, kakor mati, za kar seveda mladenič ni vedel. Ker je deklica mladenča od tistega časa ljubila, ko ga je videla, dala mu je vodo, z ktero je stekleno lipo zmočil; ko je potem le malo po lipi vdaril, se je ta podrla in na mnogo milijonov kosov razdrobila.

Mlajša hči mu je pa tudi pri drugem in tretjem delu pomagala; ker je pa mati to zvedela, mu le ni hotela hčeri dati.

A deklica je mladenču odkrila, da hoče z njim bežati in tako sta neko noč pobegnila. Ker nista mogla z gore priti, ker je bila steklena in tedaj gladka, se je nevesta v velikega ptiča spremenila in tako z gore zletela, mladenič je pa moral na njenem hrbtu sedeč nazaj gledati, ako nihče za njima ne pride.

Mati je kmalo zgresila mlajšo hčerko in ko pogleda v svoje čire-čare, zvé, da je pobegnila. Pošlje tedaj starejšo hčer nju iskat. Ta se spremeni v zelenega ptiča, ter leti za bežečima.

Mladenič je vedno gledal, ko bi koga ne zagledal. Ko vidi zelenega ptiča, naznani to svoji nevesti. „Nič se ne boj“, reče ta, „zdaj pride starejša sestra za nama; jaz se bom spremenila v kapelico, ti pa moraš kot popotnik pri meni moliti“.

Komaj to izgovori; je že stala kapelica in mladenič je v podobi popotnika pred njo molil.

Ko starejša sestra kapelico in popotnika vidi, se obrne nazaj, ter na materino vprašanje, kaj je videla odgovori: „Nič drugega, kot staro kapelico, pred ktero je na pol raztrgan popotnik molil.“

„Ti neumna deva“, jo skrega jezna mati „ravno ta kapelica je bila tvoja mlajša sestra in popotnik je bil njeni ženin. „Teci ti“, pravi srednjej hčeri „in gledi, da ju kje najdeš!“

Ta se spremeni v rumenega ptiča ter jo udere za bežečima.

Ta dva sta zopet letela, kar je bilo mogoče. Ko zagleda mladenič rumenega ptiča, se spremeni nevesta v potok, pri katerem je on kot ribič ribe lovil.

Srednja hči to videvša se obrne na dom ter pove, kaj je videla.

Ti si ravno tako neumna, kot starejša sestra, pravi še bolj jezna mati, „ker ravno to sta bila pobegleca. A odišla mi ne bosta, ker mene g-tovo ne bosta goljufala“.

Spremenivši se v belega ptiča začne na vso moč leteti.

A tudi mlajša hči je vedela, da zdaj ni drugače, kot bežati, ker mati se ne dala slepiti.

Ko tedaj mladenič belega ptiča zagleda, začne nevesta na vso moč bežati, ker jezero, do kterega je čarobna moč matere segala, se je že videlo.

Že je bila mati blizu, kar skoči jezero od hčere začarano med mater in nju, na kar se mati na mah vstavi, ter vrže orehovo lupino, z besedami v jezero:

„To imaš, nepokorna hči; tvoja čarobna moč se mora v to lupino preseliti!“

Komaj mati to izgovori, spremeni se hči zopet v podobo deklice, ter pade z mladenčem vred v jezero. Vendar jo je on rešil, in ko sta se na drugem bregu posušila, peljal jo je na svoj dom, kjer sta se omožila in veselo živela.

IV.

Pravljica o cerkvi sv. Radegunde.

(Zapisal F. P.)

Cerkev sv. Radegunde, podružnice sv. Lovrenca v puščavi, stala je svoje dni na „pragu“ tik jezera, ležečega ob pobočju planine. Ko je pa to jezero pozneje iz-

kipelo, nastala je tolika povodenj, da se je cerkev zrušila, podoba sv. Radegunde pa je voda odnesla, ter jo pustila na mestu, kjer sedaj cerkev stoji. Radolna, tekoča popred nad cerkvo sv. Lovrenea, je pri tej povodnji tako narasla, da je prodrla zemljo mej Radegundo in planino ter si izdolbla novo strugo, po kateri sedaj proti Dravi drvi.

Ko so Turki iz Črnega vrha streljali v cerkev sv. Radegunde, zadela je krogla zid, ktereга je nekoliko vtisnila, kar se še sedaj pozna.

Dopisi.

Iz Maribora 15. marcija 1873. Učiteljsko društvo mariborsko (mesto) je imelo 4. t. m. izvanredno jako živahno sejo. Novi predsednik g. France Pfeifer pozdravi navzoče in jih poprosi, da ga, kar se tiče društvenih zadev kolikor mogoče podpirajo in da se sej v prospah društva prav skrbno udeležujejo. Po odobrenju zadnjega zapisnika prednaša gospod Stibler o Kaibičevem računskem stroju za meritev števil od 1 do 5. Govornik pred vsem opominja na razvitek početnega pouka v računstvu sploh, omeni dalje nekotih zgodovinskih računskih strojev, dokazuje na Kaibičevem stroju in konča svoj pohvalno sprejet referat z naslednjim nasvetom, ki se enoglasno sprejme: „Ker je pri računskem nauku nazornost prva terjatev, in ker še nimamo dozdej nobenega stroja, ki bi prav dobro služil meritvi števil, misli učiteljsko društvo mariborsko, da sme ta izvrsten stroj, kojega je umislil učitelj Kaibič v Neubergru vsakej šoli najtopleje priporočati.“ Po jako živahni debati o tem predmetu se sprejmejo še naslednji sklepi: 1. Vporabe z ozirom na meritev in množitev se naj v prvem razredu gledé časa, ki je računskemu nauku omenjen in gledé vspeha na najpotrebnejše skrejšjo. Po tem takem ostane za ostale operacije več časa in napredovalo bo več učencev. 2. Da se doseže popoln uspeh, naj se med otroke, posebno slabije razdelé male kocke i. t. d., podoba razloženega števila naj se po dokončani obravnavi na ogled postavlja. Ravno s tem se doseže, da se vtisi števil trdno ukrepčajo. — Prašalo se je nadalje, ali ni naravneje, ako se prištevanje, odštevanje, množitev, meritev in delitev števil do 5 posebej razpravlja in ako se pri ponavljanju posamezna števila do 5 vsestransko obravnavajo. Učitelji se naprosijo, naj dotični mnenja na pripravnem mestu objavijo. — Proti koncu seje se popraša društveno vodstvo ali bi ne bilo primerno, da bi društvo priredilo „Habsburško svečanost“. Predsednik odgovori, da ga interpelacija srčno veseli, krepko in navdušeno povdarja, da ravno nova šola pri vsaki priložnosti deluje na to, da se otrokom vepi domoljubje, in upa da učiteljstvo gotovo ne bode zamudilo, tudi pri tej priliki pokazati, kako iskreno ljubi dom in cesarja. Interpelacija se 10. t. m. na dalje razpravlja in sklene se enoglasno, da se priredi „Habsburška svečanost“. Naroči se društvenemu vodstvu, da v seji meseca aprila dotičen program na znanje da. Ravnateljstvo učiteljske zaveze popraša, ali bi tukajšno učiteljsko društvo, če bo prihodnji zbor v Mariboru, prevzelo potrebna dela. Odgovori se na to, da si bodo društveniki šteli v čast, ako se jim dovoli, da sprejmejo in pozdravijo veliko število štajerskih tovaršev, in da se bodo z vsemi močmi trudili, tovarišem v vsakem oziru ustreči. — Zanimiva znanstvena predavanja so imeli gospodje prof. Alex. Mell (5krat) iz rudninoznanstva in geologije in 10. t. m. gospod profesor Rob. Spiller iz kemije. Bila so s živahnim odobravanjem sprejeta.

Iz Vurberga 5. marcija 1883. Učiteljsko društvo ptujsko je imelo 1. marcija tretje zborovanje v letošnjem letu. Udeležba je bila povoljna, zbranih je bilo 18 uđov in 2 gosta. — Zborovanje se začne $\frac{3}{4}$ na 11 dopoldne. G. predsednik pozdravi in predstavi zboru gosp. c. kr. okrajnega glavarja viteza Premersteina, in izrazi svojo radost nad tem, da se je ta gospod potrudil, naše društvo obiskati. Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika, pridejo na vrsto dopisi. Med temi je omeniti dopis iz Karlsbada na Češkem, zadevajoč ustanovljenje posebne zdravilne hiše

za učitelje, kateri bi tamkaj iskali zdravja. Ker pa dopis govori le o ustanovljenju takšne hiše za učitelje nemške narodnosti, se na dalje v ozir ne jemlje. Pismo g. nadučitelja J. Kocmuta od sv. Urbana, v katerem naznanja svoj izstop iz društva, se vzame na znanje. Isto tako je z dvema dopisoma e. kr. okrajnega glavarstva ptuj-skega, zadevajoča društvene razmere. Potem se prečita pismo g. urednika „Popot-nika“, v katerem naznanja stanje edinega slov. pedagogičnega lista na spodnjem Šta-jerskem. G. predsednik gorko priporoča list vsem učiteljem, naj ga duševno in gmotno podpirajo, da si osiguri tla, v čem mu vsi pričujoči pritrjujejo in obljubijo list naročiti. G. predsednik naznani, da sta društvu pristopila gg. nadučitelj Bračko iz Leskoveca in učitelj Križ iz Cirkovec. Ker je g. nadučitelj Robič zadržan poročati in ker go-spada profesorja Glovacki-ga še v društvu ni, se vzpored predrugaci in sledijo na-sveti. K besedi se oglasi g. Romih, omenjajoč surovih napadov, kateri društvu prihaj-ajo od nasprotni strani; napadi merijo sicer na posamezne osebe, imajo pa namen, razrušiti društvo. Zato nasvetuje: „Učiteljsko društvo naj odločno odbija vse napade, kateri se nahajajo v zadnjih številkah „Deutsche Wacht“, tem bolj, ker so ti napadi čisto neopravičeni in izmišljeni in ker so le iz tega povoda pisani, da bi se naše društvo na slabi glas spravilo in razrušilo“. G. Kelc menj, „da je bolje vse te napade prezirati in s tem svoje zaničevanje nad dopisniki izraziti, ki poročajo neresnico v javnost“. V tem ga g. predsednik in vsi pričujoči podpirajo. G. Romih dalje pov-darja, da takšni dopisi uplivajo na više šolske in politične urade, česar pa g. pred-sednik ne more verjeti ter še enkrat podpira nasvet Kelca, „naj se taki dopisi po-polnem prezirajo“. Predlog g. Romiha pade. Kar se tiče vprašanja zarad praznovanja šestoletnice pripada Štajerske k hiši Habsburški, ki se je stavilo v zadnji seji, na-svetuje g. Romih, da bi se volila trojica, ki bi priredila do prihodnje seje načrt, kako, kje in kedaj naj bi se ta slavnost vršila. Izvolijo se gg. Robič, Romih in Žiher. G. Žiher vpraša, ali bi bil kateri izmed društvenikov pripravljen prevzeti vodstvo petja pri društvu; ker se nihče ne oglasi, sklene se prositi g. Vabič-a, naj bi on prevzel ta posel. Na to sledi izvrstno predavanje g. prof. Glovacki-ga, ki je med tem prišel v društvo. S krepko besedo začne ta marljivi učenjak svoj „obraz iz življenja rast-linskega“, ter obravnava kaj mično „zvonček, dremalka ali kimavka“ v celem rastu in vseh njegovih delih. S tem predavanjem podaje učiteljem slov. izraze, ki so po-trebni za pouk v natoroznanstvu oziroma rastlinstvu v ljudski šoli. Zato so g. pro-fesorju gotovo vsi učitelji hvaležni in želeli je, da bi še tudi v prihodnje v društvu predavati blagovolil in s tem društvu nalogo izvrševati pomagal. Po predavanju se g. predsednik zahvali g. profesorju za njegov trud in požrtvovanje na korist društva in posameznih udov, sklene zborovanje z vidnim zadovoljstvom, da se je vse tako dobro izvršilo, ter vabi vse društvenike in tudi goste, se zborovanj marljivo udeleževati.

Mat. Kolarič, zapisnikar.

Iz Lembaha. Učiteljsko dvištvo mariborske okolice je imelo 1. marcija t. l. svoje glavno zborovanje, ktereга se je udeležilo 28 udov. Z živahnim veseljem se je ime čast. g. prof. L. Lavtarja zapisalo v vrsto društvenikov; ravno tako sta se sprejela dva nova uda, namreč gg. Jože Fistravec in g. Jernej Černko. — Glavna točka dnevnega reda je bila volitev novega odbora. Ker je dosedanji pred-sednik g. A. Sernee, ki je dve leti zaporadoma daroval „s pravim veseljem“, kakor se je sam izrazil, svoje previdno in umno pozornost našemu društvu, moral zaradi nemilega bolehanja to častno mesto odložiti, se je enoglasno izvolil g. Nerat za pred-sednika. G. Prapotnik je podpredsednik. Dalje so izvoljeni: G. Fr. Rošker blagaj-nikom, Gg. Hren, A. Sernee in J. Slekovec za odbornike in gg. Sabati in Cizel zapisnikarja. — Po predlogu g. Nerata se bo 9. maja t. l. desetletnica ustanovitve tega društva slovesno obhajala. Nekteri so se hote!i v prostej naravi, ali bolj na tanko rečeno, pri mizi kmetskega krčmarja veseliti. Vsi smo bili za takšen izlet vleteti, pa ko smo slišali izkušnje žalostni glas, da se „trudni delavec na polju človeške omike“ ne sme tako prav iz srca veseliti v pričo tistih, katerim vestno daruje n a j-boljše moči svojega življenja in trpljenja, se nam je „izletna navdušenost“ ma-homa ohladila. Truma krivih predsodkov, ki se s vso močjo zaletava proti našemu

stanu, se rajši množi ko krčī, zatorej je ravno v takšnimi ljudmi nižjih stanov previdno in modro obnašanje velike važnosti. — Sklenilo se je zatoraj to slovesnost v Mariboru obhajati. — G. Nerat tudi predlaga, da bi se nekaj tovarišev v imenu celega društva podalo h g. c. kr. namestniškemu svetovaleu pl. Pavichu, ki je postal dvorni svėtnik in je premeščen v Zadar, mu častitalo o tej priliki in se mu zahvalilo za nenavadno veliko pozornost, s katero se je za napredek šolstva zanimati blagovolil. S posebnim veseljem se je ta predlog prejel in nemudoma zvršil. Tudi sledeči predlog se je sprejel, ki se primeroma tako glasi: Da bi pri zares pičlih dohodkih društva se izdatki nekaj zmanjšali, naj bi se prihodnjic č. p. n. društveniki k sejам ne vabili več po listnicah, ker precej poštnine na leto nanaša in zapisnikarjem dela na pravi, ampak po našem listu „Popotnik“, kterega bi si vsaj vsaka šola naj naročila. Prednašanje g. Štögerja „o plodenju in žlahtnenju divjakov“ se ni vršilo, ker ni bilo časa. G. govornik je prinesel veliko butaro cepičev in ponudil vsakemu, ki utegne kaj takšnega za šolski vrt porabiti. Hvala mu! Konec ob 1/2 1. Prihodno zborovanje 9. maja predpoldne. J. C.

Iz Rogateca. Šmarsko učiteljsko društvo je imelo 1. dan t. m. v Šmarju svoj prvi shod v tem letu. Došlo je 16 društvenikov. Predsednik g. Edvin Blenk, učitelj v Zibiki otvori zborovanje ob 1/2 11 uri s tem, da najpred vse navzoče prav lepo pozdravi in na dnevni red opozori. Najprvo se prečita zapisnik zadnjega shoda, ki je bil 9. novembra m. l. Zapisnik se potrdi. Sedaj se prečitata silno važna dopisa. Prvi od vredništva „Popotnika“, ki nam razjasni svoje stališče in nas upozarja zavoljo dopisov in bolj pridnega naročevanja. Gospod nadučitelj Jurkovič povdarja posebno zadnjo točko, ter list gorko priporoča. „Popotnik“ se za društvo naroči in še ne naročeni udje obljubijo enako storiti. Drugi dopis je bil od „Cesarjevič Rudolfovega sadje-rejskega društva za Spodnji Štajer“ iz Št. Jurja, ki nas vabi k obilnemu pristopu, da mu bode mogoče prav vspešno delovati. Vsi navzoči pripoznajo potrebo tega društva za naše kraje in obljubijo mu pridno pristopati in je v svojih krogih priporočati. Sedaj pridejo društvena pravila v pretresovanje. Društvo se bode imenovalo: „Šmarsko-Rogačko učiteljsko društvo“. Glavni namen mu bode pospeševanje in povzdigovanje věde ter omike udov in to v naši premilej materinščini. Zborovalo se bode v obeh okrajih. Iz vsakega okraja se voli polovica odbornikov. V drugih točkah so se dosedanja slovenska pravila odobrila, ter se v kratkem pošljejo višej oblasti v potrjenje. V novi odbor so voljeni: g. France Jurkovič, nadučitelj v Šmarju, predsednik; g. Simon Skrabl, nadučitelj pri sv. Križu poleg Slatine, podpredsednik; g. M. Žumar, nadučitelj pri sv. Vidu, blagajnik in arhivar; gg. France Šetinec, podučitelj v Šmarju in Tone Porekar, podučitelj v Rogatecu, zapisnikarja gg. Edvin Blenk, učitelj v Zibiki in France Vezjak, učitelj pri sv. Križu poleg Slatine, odbornika. — Dosedajnemu predsedniku in pravemu buditelju društva, g. Porekar v imenu navzočih primerno zahvalo izreče, na kar g. Blenk tudi v prihodnje v blagor in razvijanje društva neutrudljivo sodelovati obljubi, in le to željo dostavi, da bi nas novi g. predsednik po dozdajnej poti srečno in neustrašljivo vodil naprej, kteri želji so se vsi navzoči pridružili. G. Žumar kot stari in novi blagajnik poroča sedaj o društvenih računih minolega leta, ki so nam pokazali, da smo dobro gospodarili. G. blagajniku se jednoglasno za njegov trud zahvala izreče. Manj važni predlogi se preložijo za prihodno zborovanje; le ta se jednoglasno sprejme, da se g. ravnatelju Andrej Praprotniku v Ljubljani za 25letnico brzojavi primerna čestitka. Bilo je že 1/4 na 2. Prišlo je še petje na vrsto. Imeli smo 3 pesni, namreč: Mili kraj (Nedved), Slavček (Gr. Tribnik). V ljubem si ostala kraji (Nedved). Pevovodja g. Jurkovič nas ubere v krog in v kratkem smo prvi dve gladko peli; tretjo samo vgladili za prihodnic. Posebno zabeležiti imam to, da je Šmarska učiteljska gospdēna. Milek prav krepko I. glas z nami pela. To drugim gospdēn. učiteljcam v posnemo. Ura 2 je minula, ko smo se pri g. Jagodiču okoli dolge mize k obedu uvrstili. Družba je bila do razhoda vesela, ker se je marsiktera dobra beseda izprožila in lepa pesem zapela. Na zdravo videnje.

Iz Brežic. 1. t. m. je zborovalo breško učiteljsko društvo. Na dnevni red je prišla volitva novega odbora. Rezultat volitve je bil sledeči: g. Johann Ornik, predsednik, g. Johann Volavšek, predsednikov namestnik, g. Gustav Vodušek, blagajnik, gospodična Ernestina Razlag in g. Stanko Marin tajnika; g. Tramsšek Blaž, pevski vodja, gg.: Kokot Anton, Skubec Anton in Slemenšek Franc, odborniki.

S. M.

Od Velikenedelje. Ormuško učiteljsko društvo je imelo 11. prosinca t. l. v sobi tretjega razreda v Ormužu svoje prvomesečno zborovanje. Navzočih je bilo 12 udov. Predseduje gosp. Ivan Košar. Zapisnik zadnje seje se je prečital in potrdil. Potem se vrši volitev novega odbora sè sledečim izidkom: Gosp. Ivan Košar je bil voljen predsednikom; g. Šimon Štrenkl podpredsednikom; g. Eberl tajnikom in g. Tone Štuhec blagajnikom. Za odbornika sta bila voljena: gosp. Ivan Kosi in gsp. P. Pirnat. Za pregledovalce računov za preteklo kakor tudi za prihodno leto so bili voljeni: gosp. Repič, Štrenkl in Rakuša. Potem nastopi Eberl in prednaša o pevanju v nižjih razredih po številkah, kakor o predvajah sè sekircami. Od sprejetih predlogov omenimo: 1. Ormuškemu šolskemu svetu in šolskemu vodstvu naj se za rabo sobe pri društvenih sejah hvala izreče. 2. Stalnejši graški razstavi učilnih sredstev se pošlje denarna podpora. 3. Desetletnica obstanka tega društva in 600letnica združenja Štajerske s Habsburško dinastijo se bodete vkupno obhajale. Kdaj? se še bo določilo. — Pri seji 8. svečana nadaljuje g. Eberl svoj govor, o petju sè številkami in se nekteri nasveti sprejmejo. — Pri tretji mesečni seji 1. sušca je bilo navzočih 12 udov. Zapisnik se odobri in prečitajo se došla pisma. Gospoda Freuensfeld in Tomažič naznanita izstop iz društva, ker se preselita v stalne službe v druge okraje. V pevski odbor se volijo gg. Eberl, Kosi in Rakuša. Ta odbor ima nalogo nabirati in nasvetovati pesmi, ktere bi se v tekočem letu v tem okraju naj popevale. Govor g. Ungerja se je mogel radi boleznj poročevalca iz dnevnega reda odstaviti. — Konec seje $\frac{1}{2}$ 12 uri predpoludnem.

Eberl.

Kratkočasnica. Neki katehet vpraša v 1. razredu učenca: „Kje je bil naš izveličar rojen?“ — Ker ne dobi odgovora, mu pomaga: „V b-b-p-p.“ — Zdajci se deček naglo odreže, rekoč: „V Pohorju“. —

Dragoslav.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] daroval je občini Vrbovo pri Il. Bistrici 200 gold. za zgradbo šole.

[Glavne šolske počitnice] bodo po ukazu c. kr. dež. šolsk. sveta od 1. dne t. m. st. 1094 v prihodnjic zopet od 16. septembra do konec oktobra imele šole v okrajih: Ormuž, Konjice, Št. Lena d. Ljutomer, Mahrenberg, Maribor, Šmarje, Cmurek, Gornja Radgona, Ptuj (razun mesta), Rogatec, Šoštanj, Slov. Bistrica in Slov. Gradec.

[Narodne biblioteke] drugi snopič je že na svitem. Ta obsega druge bukvice Kranjske Čbelice in se dobi pri g. Krajcu, tiskarju v Novem mestu, pa tudi pri vsakem drugem knjigoteržcu za 15 kr.

[Učiteljski večer.] Kakor čujemo, bode učiteljsko društvo (mesto) Maribor napravilo dne 7. aprila zopet zabavni večer.

[Preskušnje o učiteljskeje sposobnosti] za ljudske in meščanske šole vršile se bodo pred ljubljansko izpraševalno komisijo počensi od 16. dne meseca aprila t. l.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za okraj Kozje, dne 5. aprila 1883 ob 10. uri dopoldne v šolskem poslopju v Kozjem. Vzpored: 1. Zapisnik zadnje seje; 2. Dopisi društvu in poročilo o delovanju društva l. 1882; 3. Praktična obravnava 172. berila „Apnenec“ v II. Berilu, govoril Franc Bračič; 4. Govor nadučitelja F. Böheim-a o sadjereji; 5. Volitev novega odbora; 6. Nasveti

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva, dne 5. aprila 1883 ob 1/211 uri dopoldne v okoliški šoli. Vzpored: 1. Prečitanje zapisnika; 2. Prečitanje dopisov društvu; 3. Poročilo g. Robiča, katero je pri zadnjem zborovanju izostalo; „Komenski“, predava gospod ravnatelj Hubad. 5. Nasveti.

K obilnej vdeležbi vabi

odbor.

Vabilo. „Celjsko učiteljsko društvo“ imelo bo dne 5. aprila t. l. svoje četrto mesečno zborovanje v Celjske okoljske šoli na podlagi sledečega vzporeda: 1. Zapisnik; 2. Dopisi; 3. „O razvoju čustva za naravo“, govori g. J. Lopan; 4. „O telovabi“, govori g. Fr. Brezovnik; 5. Nasveti. Začetek ob 11. uri predpoldne. P. n. gg. društveniki naj se blagovolé v obilnem številu zborovanja udeležiti.

Odbor.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. Gosp. Franc Suher, zač. učitelj v Slivnici (Maribor) postal je stalni učitelj na dečki šoli v Ptujju; gospod Ivan Kaukler podučitelj v Slov. Bistrici pride za stalnega učitelja na Ptujsko okoliško šolo; gospodična Terezija Raab, podučiteljica na Ptujski okoliški šoli pride na dečko šolo v Ptujju. Gosp. Miha Vavhnik, podučitelj na eksposituri Reifnik-Frezen gre k sv. Jakobu v sl. goricah. Gospodična Amalija Donati, ljublj. uč. kand. pride za poduč. supl. v Podčetertek. Gosp. Franc Fras, uč. suplent pri sv. Lenartu (Laško) pride za suplenta v Svetino (Celje). Gospdč. Friderika Potočnik postala je pomožna učiteljica ročnih del v Brezicah. Gospod Bernhard Trabusiner, učitelj v Galiciji (Celje) in gospa Ida Ledl roj. Salficki, učiteljica ročnih del v Vojniku sta se službi odpovedala. Gosp. Ivan Kočmut, naučitelj v Rušah (Maribor) je umrl. N. m. p. —

Na Kranjskem. G. Fr. Cerar, učitelj v Blagovici, postavljen je vsled svoje prošnje v pokoj. G. Jakob Meneinger, nadučitelj v Boh. Bistrici, je za trdno postavljen. G. Luka Knific, učitelj v Preddvoru nad Kranjem, pride za učitelja v Ljubno (v Radovljiskem okraju). Gospodična Antonija Junis, učiteljica v Velikih Laščah, se je službi odpovedala.

Listnica.

Gosp. Fr. G. v Zm. in Fr. Š. v Šm. To pot nam je zmanjkalo prostora — pride pa prihodnjič. — Gosp. Fr. J. v R. Dolgo smo sicer čakali; tembolj pa nas veseli, da se vendar oglasi. Hvala in srčen pozdrav. Le tudi kak dopis iz vašega kraja ali pa kaj „narodnega blaga“, — Gosp. Fr. Pr. v P. Priobčimo. Le tako naprej! Morda se še vendar le v kratkem vidimo. Gosp. St. M. v Br. Zamoremo Vam le vstreči, ako z dopisom smemo tudi Vaše celo ime objaviti. Sploh pa se nam primernejše zdi, da se razprtiije v domačem taboru nikako ne objavljajo, kajti to nikako ne pospešuje, ve'javnosti našega stanu. Sloga jači, nesloga tlači. — Vsem našim čast. sotrudnikom in bralcem **veselo Allelujo!** — K naši današnji pesni na prvem mestu priobčimo prihodnjič tudi skladbo v posebni muzikalični prilogi.